

Wandeltip

Hellegat
Noeveren
Walenhoek

Rupel.blad
oktober 2020

natuurpunt

Rupelstreek & Aartselaar

COLOFON

Rupel.blad is het driemaandelijks tijdschrift voor de leden van Natuurpunt Aartselaar en Natuurpunt Rupelstreek.

Coverfoto

Vliegenzwam

foto: David Van den Broeck

Lid worden

Stort 30 euro op bankrekening:

BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt

Dan bent u lid tot eind 2021

U ontvangt 4 keer/jaar Natuur.blad en 4 keer/jaar Rupel.blad

Rupel.blad

Leden van andere Natuurpuntafdelingen, die Rupel.blad wensen te ontvangen, storten 7 euro/jaar op rekening: BE70 0013 5986 4925 van Natuurpunt Rupelstreek

Giften

Kunnen gedaan worden op rekening:

BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt,

mededeling 3796 Rupelstreek of 3718 Aartselaar, vanaf 40 euro fiscaal aftrekbaar

Contact Natuurpunt Rupelstreek

Erik De Keersmaecker: 0476/39.19.94

info@natuurpuntrupelstreek.be

www.natuurpunt.be/rupelstreek

Contact Natuurpunt Aartselaar

Hilde Janssens: 0472/81.39.98

info@natuuraartselaar.be

www.natuuraartselaar.be

Natuur.huis de Paardenstal

Boomsestraat 221 Niel

Bushalte de Lijn (Hellegat)

Lijnen: 290 – 291 – 294

In de periode oktober/april: elke eerste zondag van de maand, telkens van 13u tot 17u

Info: 0486/10.50.80 of

info@natuurpuntrupelstreek.be

Nieuwsbrieven en Blogspots

Natuurflits

Digitale nieuwsbrief met actueel nieuws over de activiteiten van Natuurpunt Aartselaar.

Aanmelden: stuur een mail naar :

luk.smets@telenet.be

Rupel.bericht

Digitale nieuwsbrief van Natuurpunt Rupelstreek

Aanmelden: stuur een mail naar:

info@natuurpuntrupelstreek.be

Kern Boom-Rumst:

facebook.com/NatuurpuntBoomRumst

Vogelwerkgroep Rupel:

Actueel nieuws over de bescherming van vogels en verslagen van vogelkijkexcursies: vogelwerkgroeprupel.blogspot.be

Vormgeving Rupel.blad: Fried Happaerts

Opplage: 1.800 ex.

EEN GROENE TOEKOMST VOOR DE KLEIPUTTEN BOOM/TERHAGEN...

In 1999 kreeg het grootste deel van de oude kleiputten tussen de wijk Bosstraat en de oude Hoogstraat in Terhagen een nieuwe planologische bestemming, het gebied werd ingekleurd als golfgebied. In de oude kleiputten werd ruim plaats gereserveerd voor een elitaire sport in een streek, die op dat moment nog steeds het zweet uitademde van duizenden mannen en vrouwen, ooit tewerkgesteld in de vele steen-, sloefen- en confectiefabrieken en in de scheepsbouw. Een beslissing waartegen we toen reeds onze bezwaren hebben geuit.

Huidig gewestplan Kleiputten Boom/Terhagen

bron: Geopunt.be - G staat voor golfterrein
Bovenaan links de Schorre – bovenaan de wijk Bosstraat – bovenaan rechts het actieve en toekomstige kleiontginingsgebied – onderaan links de wijk Hoek – onderaan midden en rechts het dorp Terhagen – rechts het natuurgebied Kleiputten Terhagen, beheerd door Natuurpunt Rupelstreek

Sindsdien werd elk geschikt moment aangegrepen om de natuurwaarden van de oude kleiputten te benadrukken: de aanleg van een wandelpad, eerst de Piet van Akenroute, later het Wandelnetwerk Rivierenland, het bouwen van bielzentrappen en wandelbruggen, het onderhoud van het wandelpad, een taak die gedeeld werd met de vrijwilligers van Dorpscomité Actief Terhagen.

En zagen we door de toenemende spontane verbossing met uniforme wilgenstruwelen soorten zoals rugstreeppad, kamsalamander, kluut, bergeend, slobend en zomertaling uit de oude kleiputten verdwijnen en verscheen er een nieuw soort natuurliefhebber: de mountainbikers.

Een planologische bestemming op het gewestplan is een harde bestemming en die verandert men niet zomaar. Voor de oude kleiputten Boom/Terhagen kan dit enkel via een Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan (PRUP). De provincie Antwerpen moet dus het initiatief nemen. De opmaak van een PRUP voor de wijziging van de planologische bestemming van golfgebied

naar groengebied maakt deel uit van het saneringsproject Kleiputten Terhagen.

Saneren ja, golf nee!

Deze 4 woorden vatten perfect samen, wat de visie van Natuurpunt was en nog steeds is met betrekking tot de geplande bodemsanering en de grondwaterbescherming van 2 stortplaatsen in de oude kleiputten tussen de wijk Bosstraat in Boom en de oude Hoogstraat in Terhagen.

Voor Natuurpunt Rupelstreek staat het als een paal boven water dat deze sanering, en dan in eerste instantie die van het asbeststort, absoluut noodzakelijk is, en dit vooral omwille van onze bekommernis voor de volksgezondheid. Ook de sanering van het voormalig huisvuilstort van de stad Antwerpen is noodzakelijk. Regenwater kan momenteel ongehinderd doorsijpelen in de stortmassa en zorgt op die manier voor uitloging van chemische stoffen naar de omgeving en naar de Rupel. Deze verontreiniging belemmert momenteel een gezonde natuurontwikkeling in het ruimere gebied.

(bron INBO rapport: actuele milieukwaliteit in de kleiputten) - www.kleiputtenterhagen.be

Nieuwe natuur, meer biodiversiteit!

Vanaf dag één na de sanering zal de natuur doen wat de natuur altijd doet, het gebied inpalmen met nieuwe natuur. Mits een aangepast natuurontwikkelingsplan en doelgericht natuurbeheer hebben de oude kleiputten alle potenties om een plek te worden met robuuste natuur, waar er plaats is voor droge, niet begroeide terreinen, wat interessant is voor rugstreeppad en bosjes met poelen wat dan weer interessant is voor kamsalamander. Daarenboven biedt dit de reeds aanwezige natuur die intact blijft de mogelijkheid om zich uit te breiden in het gesaneerde gebied. De biodiversiteit of de veelheid aan soorten zal er met grote sprongen op vooruit gaan. Daarnaast ontstaan er veel mogelijkheden voor de creatie van speelnatuur voor kinderen bij de wijken Bosstraat en Hoek en het dorp Terhagen.

Een unieke kans voor een natuurtoekomst in de oude kleiputten Boom/Terhagen!

Nu, meer dan 20 jaar later krijgen we een unieke en mogelijk ook enige kans om de wanbeslissing van toen om te draaien en de oude kleiputten Boom/Terhagen voor altijd een natuurtoekomst te geven.

Die ene kans is er nu en die kans mag niet verkwanseld worden.

Erik De Keersmaecker, voorzitter Natuurpunt Rupelstreek

Behaag..natuurlijk tovert je tuin om tot een paradijs voor vogels, vlinders en wilde bijen!

Het aanplanten van streekeigen bomen en struiken, het plaatsen van bijenhotelletjes en het blijvend promoten om onze tuinen vogel- en dus ook bijen- en vlindervriendelijker in te richten heeft zonder twijfel enorm veel leven in grote en kleine tuinen gebracht. Inmiddels is Behaag...Natuurlijk 27 jaar oud, nog steeds springlevend en nog steeds meer dan nodig.

Wil je graag vogels in je tuin? Zorg er voor dat ze een veilig plekje hebben, om naartoe te vliegen. Een boom of enkele opgaande struiken kan al volstaan. Een meidoorn is een topsoort voor elke tuin. Een klein rommelhoekje is eveneens een weldaad voor vogels. Roodborstjes, winterkoningen en heggenmussen houden ervan om daarin op zoek te gaan naar spinnetjes en wormpjes.

Dit jaar zijn er weer enkele fruitboomsoorten in het aanbod opgenomen. De gekozen fruitboomsoorten zorgen allen voor een formidabele bloei, een waar eldorado voor wilde bijen en hommels. Terwijl het fruit, al dan niet afgevallen, een belangrijke voedselbron is voor vogels en vlinders

Als je ervoor kiest om een fruitboom aan te planten in functie van de opbrengst, raden we je aan, om je vooraf goed te informeren. De bestuiving is erg belangrijk. De aangeboden soorten zijn allen zelfbestuivend, maar kruis-bestuiving met soorten die in de buurt staan, levert een betere oogst op.

Praktisch:

Tot vrijdag 30 oktober kan je een bestelling plaatsen.

Info over prijzen, samenstelling plantpakketten en te koop aangeboden planten en bijenhotelletjes: www.natuurpunt.be/behag

Online bestellen:

- Gemeente Aartselaar: www.natuuraartselaar.be/behag
- Gemeente Rumst: www.rumst.be/behag
- Andere Rupelgemeenten: via bit.do/behag-rupel

In deze Rupelgemeenten kan je op de volgende plaatsen terecht voor een bestelling:

- Gemeente Boom: Gemeentehuis, eerste verdieping, Dienst Leefmilieu
- Gemeente Hemiksem: Administratief Centrum (Sint-Bernardusabdij), Technische dienst
- Gemeente Niel: Infobalie gemeentehuis
- Gemeente Schelle: Milieudienst eerste verdieping gemeentehuis.

Op het bestelformulier duid je vooraf je keuze aan.

Of je schrijft het totaalbedrag over op rekening BE70 0013 5986 4925 van Natuurpunt Rupelstreek met vermelding: Behaag 2020 + naam gemeente, samen met de naam van de besteller op dit formulier.

Tevens zend je een kopie van het bestelformulier naar: info@natuurpuntrupelstreek.be

Je bestelling is pas definitief als je een retourberichtje ontvangen hebt.

De bedeling van de bestellingen heeft plaats op vrijdag 27 november in:

- Gemeente Aartselaar: Technisch Centrum, Oudestraat 8, tussen 18u en 19u30
- Gemeente Boom: Ecohuis 't Kleibrood 's Herenbaan, tussen 15u en 16u30
- Gemeente Niel: gemeentemagazijn, Volkenbondstraat 78, tussen 11u en 13u
- Gemeente Schelle: gemeentehuis, parking inrijden via Leopoldstraat, tussen 15u en 16u30

En op zaterdag 28 november in:

- Gemeente Hemiksem: Depot Deluxe, Nijverheidsstraat 27, tussen 10u30 en 12u
- Gemeente Rumst: Gemeentemagazijn Korte Veerstraat 43 Terhagen, tussen 12u en 15u

Verder in dit nummer — oktober 2020

Een groene toekomst voor de Kleiputten Boom/Terhagen...	2
Behaag..natuurlijk tovert je tuin om tot een paradijs voor vogels, vlinders en wilde bijen!	3
Op stap voor de kerkuil	4
Steenuiltjes onder dak	4
Een kijk op onze broedvogels in 2020	5
Roofvogels en oeverwaluwen thuis in de Kleiputten Terhagen	6
Verborgene vlinders in je tuin	7
Wandeltip: Hellegat - Noeveren - Walenhoek	10
Steenbakkerstunnels herontdekt tijdens de Open Monumentendag 2020	12
Huiswaluwen nog steeds thuis in de Rupelstreek!	14
Natuur.kalender 2021	15
Veel gezoem aan de Molen in Aartselaar	15
... en ook bijengegons in de tuin van Woonzorgcentrum Zonnewende	15
Berminventarisatie in Aartselaar	16
Natuur in het hart!	16
Agenda Aartselaar	17
Agenda Rupelstreek	18
Maaien Oude Vloeibeemden	20

Op stap voor de kerkuil

Sinds 1992, inmiddels reeds 28 jaar lang, staat de kerkuil op nummer 1 in de zorgparade van Natuurpunt Rupelstreek. In de periode 1992-2020 werden ruim 100 nestkasten geplaatst, voornamelijk in kerktorens en kerkzolders, in schuren en woningen. De vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek zijn verantwoordelijk voor het kerkuilproject in Klein-Brabant, de Rupelstreek, de Zuid-Antwerpse regio en Willebroek. Op provinciaal en Vlaams niveau wordt het kerkuilproject gecoördineerd door de Vlaamse Kerkuilwerkgroep.

De controles van ruim 100 nestkasten is een gigantische taak en we zijn dan ook bijzonder blij dat we de controles van de nestkasten in de Zuid-Antwerpse regio konden uitbesteden aan de vrijwilligers van Vogelwerkgroep Ardea, in gemeente Aartselaar met de hulp van vrijwilligers van Natuurpunt Aartselaar. In Willebroek wordt die taak uitgevoerd door een vrijwilliger van Ringgroep Terlinden.

Doorgaans wordt er midden mei gestart met de controles van de bewoonde nestkasten. Tijdens die controles worden de jonge kerkuilen geringd met een wetenschappelijke ring. Elke ring heeft een unieke code, die geregistreerd worden in de databank van de Ringdienst van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Terugmeldingen van geringde kerkuilen leveren soms verrassende gegevens op.

Momenteel staat de teller op 37 gecontroleerde nestkasten in Klein-Brabant en de Rupelstreek. In 19 nestkasten werd een geslaagd broedgeval vastgesteld, met in totaal 52 jonge kerkuilen. Met gemiddeld bijna 3 jongen in elke nestkast zal 2020 geregistreerd worden als een normaal jaar. Op 6 andere plaatsen werd de aanwezigheid van de kerkuil vastgesteld.

Waar zitten ze?

In Boom was er een broedgeval met 4 jongen, in Niel zaten er eveneens 4 jonge kerkuilen in een nestkast, in Reet waren er 2 broedgevallen met 4 en 3 jongen en in Schelle was er een broedgeval met 3 jongen.

In Sint-Amands was er een broedgeval met 3 jongen, in Weert zaten er 4 jongen in een nestkast en in Wintam was er een broedgeval met 2 jongen en een broedende kerkuil in een andere nestkast.

In Bornem waren er 3 broedgevallen, met 3, 4 en één jong, in Breendonk zaten er 2 jongen in een nestkast, in Eikevliet waren er 2 broedgevallen, één broedgeval met 3 jongen en een 2de broedgeval met een onbekend aantal jongen. In Liezele was er een broedgeval met één jong. In Oppuurs een broedgeval met 3 jongen en in Puurs tenslotte waren er broedgevallen met 4 en 5 jongen.

Op 6 andere plaatsen waren kerkuilen aanwezig, maar werd geen broedgeval vastgesteld, onder meer in Reet, Oppuurs, Rumst, Liezele, Hemiksem en Kalfort.

Kerkuil – foto: Steven Roels

Terugmeldingen

Een jonge kerkuil geringd tijdens een controle in 2016 in een nestkast in Niel was dit jaar broedvogel in een nestkast in een boerderij in Doel, een afstand van 25 km van de broedplaats. Een andere kerkuil, geringd in 2016 in Buggenhout zit nu als broedvogel in een nestkast in Boom.

Steenuiltjes onder dak

Momenteel hangen er reeds een 25-tal nestkasten voor steenuiltjes verspreid in de open landschappen van de Rupeldorpen en dat aantal willen we de komende maanden graag verhogen, vooral op plaatsen waar er nu al steenuiltjes wonen. De steenuiltjes die er wonen hebben dan de keuze tussen de holte in een knotboom waar ze nu wonen of een nieuwe nestkast. Wanneer het de komende winter en lente regelmatig fel regent zal hun keuze snel gemaakt zijn. Bij de nieuwe generatie nestkasten, waarvan er momenteel 8 stuks in opbouw zijn, wordt er ook aandacht besteed aan een nieuw fenomeen, namelijk predatie door steenmarters. Dat zijn goede klimmers en dus ook geduchte rovers van eieren en jongen van steenuiltjes.

Daarom wordt bij de nieuwe generatie nestkasten net achter de ingang een soort sas gebouwd met 2 houten platen, die vrij dicht bij elkaar staan, net voldoende voor een steenuiltje om er tussendoor te kruipen, maar niet te passeren voor een steenmarter. Donderdag 16 juli werd reeds gestart met het plaatsen van een dergelijke nestkast in het boerenland van Reet.

Tekst: Erik De Keersmaecker

Plaatsen nestkast steenuil – foto: Erik De Keersmaecker

Een kijk op onze broedvogels in 2020

Het is inmiddels bijna 20 jaar geleden dat de vorige Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000-2002 verscheen en dus zette Natuurpunt in samenwerking met het INBO een project op om in de periode 2020/2022 een nieuwe kijk te krijgen op het vogelbestand in ons land. Hiervoor wordt een gestandaardiseerde methode gebruikt voor het inventariseren van telkens een 5x5km hok. Onze regio (Rupelstreek en Aartselaar) ligt verspreid over 4 verschillende 5x5km hokken. Sommige van die hokken liggen gedeeltelijk in de Rupelstreek en gedeeltelijk in de aangrenzende regio's over de Schelde, Rupel en Nete.

Het hok dat we dit jaar inventariseerden genaamd ES96D ligt centraal in de Rupelstreek. Van het oostelijk deel van Schelle over zuidelijk Aartselaar tot aan de E19 te Kontich om zo naar zuid te gaan richting Rumst door de Kleiputten van Terhagen en de Schorre tot aan Krekelenberg in Boom.

Wat zijn de resultaten van de broedvogels in dit Atlashok in vergelijking met 20 jaar geleden?

Wel, er zijn zeker enkele dingen veranderd, bij de winnaars horen ongetwijfeld de ganzen. Grauwe gans is nieuw en broedt al met 6 paar in de Kleiputten Terhagen, ook exoten zoals Nijlgans en Canadese gans doen het goed. Knobbelzwaan daarentegen is helemaal verdwenen als broedvogel. Bij de eenden is bergeend verdwenen als broedvogel, terwijl er 20 jaar geleden 6 zekere broedgevallen waren. Ook slob-eend en zomertaling werden niet meer waargenomen. Wilde eend, krakeend, tafeleend en kuifeend broeden nog wel in lage aantallen. Bij de futen zijn dodaars en fuut vertegenwoordigd met respectievelijk 7 en 4 broedparen. De rallen zijn aanwezig met meerkoet, waterhoen en waterral. IJsvogel is minder algemeen dan vroeger.

Bij de steltlopers is kluut verdwenen als broedvogel en er werd nog één paartje kleine plevier genoteerd. Broedgevallen van scholekster werden op daken van industriegebouwen gevonden in Schelle, Aartselaar en Kontich. Akkervogels zoals patrijs hebben het bijzonder moeilijk met nog maar 1 paartje dat werd opgemerkt aan de Keizershoek in Kontich en het aantal broedpaartjes Kievit is eveneens gedaald.

Bij de roofvogels hebben we zekere broedgevallen van buizerd, sperwer, torenvalk en boomvalk. Ook wespendif en havik, een nieuwkomer werden regelmatig gezien en broeden zeer waarschijnlijk. Een koppel zwarte wouw was even in de regio aanwezig maar trok toch verder.

Door het aanleggen van nestvlotjes broeden nu ook kokmeeuw en visdief in de Kleiputten Terhagen, beide met 1 paar. Houtduiven en Turkse tortels zijn heel algemeen en een 10-tal paartjes holenduif houden zich op in de landelijke gebieden. De mooie zomertortel was dan toch nog aanwezig met 1 zangpost in de Kleiputten Terhagen. Van de uilen doet de steenuil het heel goed, ook kerkuilen, bosuil en ransuil zijn aanwezig.

Groene specht en grote bonte specht heb-

ben het gezelschap gekregen van kleine bonte en middelste bonte specht. Die laatste spechtensoort is aan een opmars bezig en werd nu ook voor het eerst gezien in een bos langs de Expresweg in Reet. Gaaien, kauwen, eksters en zwarte kraaien zijn zeer algemeen. Koekoek is aanwezig met naar schatting een 5-tal paartjes.

Halsbandparkiet is een andere nieuwkomer met 2 tot 3 paartjes. Pimpelen en koolmezen vind je overal en staartmezen zijn aanwezig in lage aantallen, maar de matkop blijkt verdwenen in vergelijking met de 5 paartjes van 20 jaar geleden. Een bijzonder leuke verrassing was een zingende veldleeuwrik in de Speltenvelden in Schelle, maar spijtig genoeg kwam er geen vervolgwaarneming. Gierzwaluw, huiszwaluw, boeren- en oeverzwaluw zijn nog aanwezig in ongeveer gelijke aantallen.

Bij de zangvogels is Cetti's zanger een nieuwkomer met 4 paartjes, bij fitis en blauwborst zien we de populaties met de helft terugvallen, vooral door de verdere verbossing in de Kleiputten Terhagen. Een leuke verrassing was wel een zingende snor, deze soort is dit jaar sterk toegenomen. Grote Lijster is dan toch nog niet helemaal verdwenen met de vondst van één voedselzoekende vogel in de Koekoek in Aartselaar. Ook leuk zijn de gele kwikken die broeden in het landbouwgebied van de Keizershoek en de grote gele kwik die gevonden werd in de Grote Paepedalen in Reet. Van snor en nachtegaal vonden we telkens 4 zangposten.

Andere zekere broedende zangvogels zijn: tjiftjaf, kleine karekiet, bosrietzanger, zwartkop, tuinfluiter, grasmus, goudhaan, winterkoning, boomkruiper, boomklever, spreeuw, merel, zanglijster, roodborst, zwarte roodstaart, huismus, heggemus, witte kwik, vink, groenling, putter en rietgors. Andere mogelijke broedvogels die werden waargenomen waren: roodborsttapuit en appelvink. Soorten die niet meer werden waargenomen zijn: ringmus, rietzanger en sprinkhaanrietzanger.

De inventarisaties 2020 werden uitgevoerd door Kris De Keersmaecker en Wouter Van Assche (vrijwilligers Vogelwerkgroep Rupel).

Grote lijster – foto: Fons Van den heuvel

Gaai – foto: Fons Van den heuvel

Roofvogels en oeverzwaluwen thuis in de Kleiputten Terhagen

Roofvogels....

Buizerd, havik, sperwer, wespendif en boomvalk, het lijstje broedende roofvogels in het natuurgebied Kleiputten Terhagen is indrukwekkend, voeg daar nog torenvalk aan toe als broedvogel in de buurt en regelmatig jagend boven de open ruimte van de Kleiputten, en nachtroofvogels zoals bosuil en ransuil die eveneens in het natuurgebied Kleiputten Terhagen broeden.

Buizerd is het meest algemeen, bij elk bezoek of wandeling in het natuurgebied zie of hoor je ze wel. De voorbije maanden was boomvalk ook een regelmatige verschijning en daarbij werden talloze aantallen libellen en insecten weggevangen. Af en toe zal er ook een zangvogel of een muis aan hun jongen zijn gevoerd. Midden augustus verlaten ze de Lage Landen en daarbij trekken ze tot voorbij de Sahara. Wespendif broedt eveneens in het natuurgebied Kleiputten Terhagen en net zoals boomvalken zijn het Afrika-trekkers. Op het eerste zicht lijken ze op de meer algemene buizerd. Hun naam hebben wespendifen te danken aan hun dieet. Larven en poppen van wespen en in beperkte mate ook hommels vormen het hoofdvoedsel. Die wespen worden tot wel veertig centimeter diep uit de grond opgegraven. Van stekende wespen en hommels hebben ze weinig of geen last door het dichte verenkleed en de hoornachtige plaatjes op de poten.

Midden juni zijn de jonge haviken uitgevlogen, ruim 2 maanden lang bleven de ouders de jongen voederen, terwijl de jongen zelf leerden jagen. Net zoals slechtvalken zijn haviken vogeljagers, hun jachtmethode is echter helemaal anders. Haviken jagen vanuit de dekking van bomen en struiken. En als ze er de kans toe krijgen worden zelfs zoogdieren tot de grootte van een haas of een jonge vos geslagen.

Tekst en bron: Nature Today – www.waarnemingen.be

Havik met prooi – foto: Raymond de Smet

... en oeverzwaluwen

De voorbije maanden woonde er opnieuw een grote kolonie oeverzwaluwen in de Kleiputten Terhagen, met ongeveer 200 getelde nesten één van de grootste Vlaamse kolonies. Hoge, steile en onbegroeide wanden zijn een absolute voorwaarde voor de oeverzwaluw om tot broeden te komen. In die wanden schrapen ze met hun snavel een gang uit met een diepte van ruim een halve meter. Net zoals de andere zwaluwsoorten zijn het trekvogels die in Afrika overwinteren.

Vorig jaar streek de kolonie neer in de steile wand van een oude kleiput langs het Keibrekerspad. Deze kleiput, eigendom van Steenbakkerijen Wienerberger wordt momenteel opgevuld. Tijdens het jaarlijks overleg met Steenbakkerijen Wienerberger in september 2019 in verband met het Project Rugstreeppad hebben we gemeld dat de kolonie oeverzwaluwen dit jaar opnieuw in die wand zou kunnen neerstrijken, wat eind april inderdaad gebeurde. Dit jaar bestond de kolonie uit 3 deelkolonies, en het deel met de meeste nestgangen zat vrij dicht bij de huidige opvullingen. Zodra dat werd opgemerkt hebben we meteen contact opgenomen met Steenbakkerijen Wienerberger om het bedrijf op de hoogte te brengen van de nieuwe situatie, met daarbij de vraag dat de contractors, die aan de opvullingen werken de zone boven de kolonies zouden mijden.

Eenzijds door er geen opvullingen te doen en anderzijds door boven de kolonie een zone af te bakenen met parkeer- en rijverbod voor de af- en aanrijdende vrachtwagens. We zijn bijzonder tevreden dat deze maatregelen werden opgevolgd en dat 3 maanden later honderden jonge oeverzwaluwen samen met hun ouders volop konden jagen op vliegende insecten boven waterrijke gebieden, zoals het natuurgebied Kleiputten Terhagen en de oude baggerput in het buurgebied van de oude kleiputten en tevens in waterrijke gebieden aan de overkant van de Nete, zoals het Battenbroek en het Zennegat.

Midden augustus was het nog steeds een af en aanvliegen van vele 10-tallen oeverzwaluwen naar de nestgangen in de steilwand van de oude kleiput vlakbij het Keibrekerspad. In vele 10-tallen nestgangen zaten bijna vliegvlugge oeverzwaluwen. Opnieuw werd contact opgenomen met Steenfabrieken Wienerberger met de vraag om de werkzaamheden boven de kolonie verder uit te stellen tot midden september, begin september was de kolonie verlaten,

Mits optimale omstandigheden starten oeverzwaluwen met een 2de broedperiode en dat is wat nu gebeurde in deze kolonie. De omstandigheden zijn daar dan ook bijzonder goed, met buitengewoon geschikte jachtgebieden voor de op vliegende insecten jagende oeverzwaluwen. De oude baggerputten in het natuurgebied Kleiputten Terhagen, samen met het aangrenzend natuurgebied van de vroegere steenbakkerijen Swenden en de oude baggerput op het terrein van de provincie Antwerpen bieden een overaanbod aan prooien.

Nestgangen in steilwand oude kleiput Wienerberger – foto: Erik de Keersmaecker

Oeverzwaluw in de vlucht – foto: Raymond de Smet

Verborgen vlinders in je tuin

Voor veel natuurliefhebbers tovert het aanzicht van een vlinder een glimlach op het gezicht. Een dagpauwoog in de vroege lente spotten op een zonnige dag is genoeg om de sombere dagen even te vergeten. We zijn onder de indruk als we een distelvlinder zien in de zomer en dan realiseren ons niet altijd dat deze mooie fladderaar helemaal uit Zuid-Europa en soms zelfs uit Noord-Afrika naar hier is gevlogen.

En om de koningin onder de vlinders, de koninginnenpage in de tuin te zien, planten we zelfs venkel aan tussen onze sierplanten. En zo kunnen we nog even doorgaan met de verheerlijking van onze mooie dagvlinders. In België komen een 70-tal soorten voor, elks even mooi en speciaal. Maar in hun schaduw zitten onze nachtvinders, verborgen uit ons zicht en daarom misschien minder tot onze verbeelding sprekend.

Maar ze zijn minstens even indrukwekkend als onze dagvlinders en zowel in het aantal individuen in onze tuin als in aantal soorten in België overtreffen ze die met gemak. In België komen niet minder 2400 soorten voor, een impressionant aantal. Hoog tijd om de nachtvinders in de kijker te zetten.

Soms is de term nachtvlinder een beetje verwarrend, want niet allemaal schuwen ze het daglicht. En vaak daarom zullen mensen ze niet aanzien als een nachtvlinder. De kolibrievlinder is zo'n nachtvlinder die overdag actief is. Ook de Sint-Jansvlinder met zijn opvallend zwarte en rode vleugels is een dagactieve nachtvlinder.

De felle kleuren van de Sint-Jansvlinder zijn eerder een uitzondering bij nachtvinders maar dat maakt ze niet minder mooi. Vaak hebben ze subtiele patronen op hun vleugels waardoor ze schitteren in eenvoud zoals de witte hermelijnvlinder. Schitteren in eenvoud is niet weggelegd voor het prachtpurperuiltje, met zijn paars-gele vleugels een pracht van een nachtvlinder.

Het belangrijkste aan nachtvinders is niet dat ze mooi zijn, maar dat ze van levensbelang zijn voor heel veel andere dieren. In de lente en zomer vliegen er dagelijks tientallen tot honderden rond in onze tuinen. En de vrouwtjes hebben maar een doel en dat is zo veel mogelijk eitjes leggen, soms wel een paar honderd per plant.

Uit al die eitjes komen dan weer rupsen gekropen, groot en klein. En deze kunnen dan wel eens voor heel wat vratschade zorgen. En waar velen die niet graag zien, moeten we hier juist blij mee zijn want die rupsen zijn super belangrijk. Dit wordt helemaal duidelijk als we een zijsprong maken naar het leven van een koolmees.

Een volwassen koolmees kan zowel leven van insecten, zaden en vruchten afhankelijk van aanbod en seizoen. Jonge koolmezen kunnen enkel voldoende groeien op een dieet van insecten. Daarom valt het broedseizoen van de meeste vogels ook samen met een piek in rupsen, daar die rijk zijn aan proteïnen maar ook voldoende vocht bevatten om de dorst te lessen van de jonge vogels. Om je een idee te geven van de hoeveelheid voedsel een jonge koolmees nodig heeft, koolmezen hebben meestal 8, soms zelfs 10 jongen. Gemiddeld eten die 62 insecten per dag, voornamelijk rupsen, na ongeveer 18 dagen zijn ze volgroeid. Om enkel hun jongeren te voederen, hebben de ouders in die periode bijna 10.000 rupsen en andere insecten nodig.

Dus kan je afvragen waar die koolmeesjes de moed vandaan halen om aan een tweede legsel te beginnen, maar dit terzijde. Je mag er van uit gaan dat het overgrote deel van de rupsen die ze aan hun jongen voeren die van nachtvinders zijn. Samen met de larven van bladwespen, zijn rupsen van nachtvinders het basisvoedsel voor heel wat dieren. Het is dan ook niet verwonderlijk slechts 1 tot 5% van de gelegde eitjes het tot een volwassen nachtvlinder brengt.

Dus we kunnen maar beter zorg dragen voor onze nachtvinders en denken aan die arme koolmezen wanneer we rupsen zien. En nog beter is dat we er voor zorgen dat we starten in onze tuin om meer nachtvinders aan te trekken. En dat is eigenlijk heel simpel.

Elke inheemse plant of struik zal wellicht minstens één soort nachtvlinder als waardplant hebben. Er zijn zelfs nachtvinders die korstmossen of algen als waardplant hebben. En de plant moet niet altijd levend zijn, dorre bladeren en plantenafval zijn voor sommige rupsen voedsel. Rupsen kan je zowel in het gras terugvinden als in de toppen van de bomen, maar evengoed ondergronds waar ze van de wortels eten.

Er is één gouden regel die van toepassing is als je je tuin nachtvlinder-vriendelijk wil maken en dat is om zo veel mogelijk inheemse planten en struiken aan te planten. Dus bestel snel nog wat inheems plantgoed via Behaag natuurlijk 2020 en maak plaats voor inheemse planten en struiken in je tuin.

Witte hermelijnvlinder - foto Maarten Wielandts

wapendrager - foto Maarten Wielandts

kleine beer - foto Maarten Wielandts

koperuil - foto Maarten Wielandts

Glimmen in het duister van Maaienhoek

Op 11 juli vond er opnieuw een wandeling plaats in Maaienhoek. Voor de eerste keer was dit gebied het verwilderde decor om nachtdiertjes te zoeken. Om 's avonds dieren waar te nemen heb je sowieso al een dosis geluk nodig maar mits een beetje geduld kan je wel iets leuks tegenkomen. Deze avond was de grote glimworm vinden onze troef. En dat is gelukt!

Na eerst een gewone bosmuis en een rosse woelmuis te hebben kunnen bekijken, werd de eerste glimmer rond 22u30 gezien. Glimwormen zijn in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden geen wormen maar kevers. Het vrouwtje produceert een fel geelgroen-licht om een mannetje aan te trekken. Dit lichtgevende fenomeen heet bioluminescentie en wordt veroorzaakt door een soort chemische reactie. Als je in deze periode van het jaar tijdens de schemer langs stukjes natuur wandelt, lukt het om de magische lichtjes al van ver in je vizier te krijgen. Naarmate de avond vorderde en we bijna het gebied uitwaren dook er ook een ree op voor de zaklamp. De omstandigheden waren niet optimaal op dat stukje waardoor niet iedereen het dier kon zien, slechts enkelen konden hem nog net op tijd terug de dekking zien inkruipen.

De wandeling was bijna gedaan tot er opeens een typisch geluid weerklonk voor de tijd van het jaar: de bedelende roep van jonge bosuilen! En terwijl zij de nacht introkken, gingen wij stilletjes terug huiswaarts.

Kijken naar een rosse woelmuis foto: Kristel Anthonissen

Tekst: Yente De Maesschalck

Vrijwilligers Natuurpunt Rupelstreek werken aan onderhoud wandelpaden

Vrijwilligers Natuurpunt maaien wandelpad in het Niels Broek foto: Erik de Keersmaecker

Het onderhoud van de wandelpaden in de natuurgebieden die eigendom of in beheer zijn van Natuurpunt is elke lente en zomer een steeds terugkerende taak voor de vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek. Doorgaans wordt getracht om elk wandelpad minimaal 2 keer te maaien.

In het Niels Broek loopt dat aantal werkmomenten zelfs op tot 4 maaibeurten. Donderdag 23 juli waren er 5 vrijwilligers aan de slag. De maaibalk, die dankzij sponsoring van het bedrijf Cummins uit Rumst kon aangekocht worden is daarbij telkens een goede hulp. Door het gebied loopt een bewegwijzerd wandelpad en wandelaars en natuurliefhebbers kunnen het Niels Broek nu ook ontdekken dankzij het Wandelnetwerk Rivierenland, tussen de wandelknooppunten 4 en 112. De startplaatsen voor een wandeling in het Niels Broek bevinden zich aan het gemeentehuis van Niel in de Ridder Berthoutlaan en aan de parking van het Tolhuis op de Rupeldijk in gemeente Schelle.

Zaterdag 25 juli waren 8 Natuurpuntvrijwilligers aan de slag in het natuurgebied Kleiputten Terhagen, voor het uitvoeren van een aantal taken, waarbij ook het maaien van het wandelpad en het snoeien van bramen die over het wandelpad hangen. Het natuurgebied Kleiputten Terhagen heeft toegangen aan het Keibreakerspad tussen wijk Bosstraat in Boom en de dorpen Reet en Terhagen en aan de Oriëntatie tafel op het einde van de oude Hoogstraat in Terhagen. Op

beide plaatsen kan een wandellus door het natuurgebied gevolgd worden. Het kijkpunt IJsvogel biedt een prachtig zicht op de plassen van het natuurgebied, en een mooie bank nodigt uit om de gedachten te laten wegdwalen of te mijmeren over de dingen des levens. Verder op de helling leidt het pad tot een kijkpunt, met een zicht op een oude kleiput, eigendom van Steenbakkerijen Wienerberger.

Onderhoud eilandje noordelijke plas Noordelijk eiland

Het eilandje dat eind vorig jaar op voorstel van Natuurpunt door het Agentschap voor Natuur en Bos in de noordelijke plas van het Noordelijk eiland werd aangelegd heeft meteen bewezen dat het een prima broedplaats kan zijn voor grondbroeders, zoals visdief, kluut en kokmeeuw. Mits enige optimalisatie kan het ongetwijfeld nog andere grondbroeders aantrekken. Belangrijke voorwaarde om het eilandje optimaal te houden voor die grondbroeders is het regelmatig verwijderen van de vegetatie, zodat de bodem kaal blijft en opgroeiende planten vóór en na het broedseizoen verwijderd worden. Een taak die op maandag 5 augustus voor het eerst werd uitgevoerd door vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek.

Verwijderen vegetatie eilandje noordelijke plas – foto: Erik De Keersmaecker

Lepelaars ontdekken takkeneiland Noordelijk eiland

De lepelaarssaga op het Noordelijk eiland blijft voortduren. Begin augustus vertoefde er een groep van ongeveer 40 lepelaars en het leek erop dat ze het er best naar hun zin hadden. Een 20-tal vogels vertoefden regelmatig in het wilgenstruweel langs de kanaaldijk en misschien biedt dat mogelijkheden voor een broedpoging volgend jaar. Dat de vogels het takkeneiland ontdekt hebben pleziert ons nog meer.

In 2014 werd het takkeneiland gebouwd, toen de start van een mooie samenwerking met het Agentschap Natuur en Bos, streefdoel was dat het takkeneiland een geschikte en vooral veilige broedplaats voor lepelaars zou zijn. De voorbije jaren en ook dit jaar fungeerde het als broedplaats voor een 20-tal paar kokmeeuwen.

De voorbije winter hebben we er gewerkt om het takkeneiland om te vormen tot een wilgeneiland en de lepelaars lijken dat te waarderen. Het zou dan ook fantastisch zijn, als we daar volgend jaar een gemengde kolonie lepelaars en kokmeeuwen mochten verwelkomen.

Uit ervaringen in Nederlandse kolonies blijkt dat lepelaars graag tussen kokmeeuwen broeden. Kokmeeuwen beschermen de kolonie tegen vliegende predatoren, zoals blauwe reigers en kleine mantelmeeuwen.

Lepelaars op het takkeneiland Noordelijk eiland – foto: Jan Ledeganck

Gezellig onderonsje op het Noordelijk eiland

Wat zouden een lepelaar, een kleine zilverreiger en een rode ibis tegen elkaar te vertellen hebben?

Met hun lepelvormige snavel, helder witte verenkleed en lange waadpoten zijn lepelaars een elegante verschijning. Ze 'lepelen' het voedsel uit het water door hun snavel heen en weer te bewegen. Rode ibissen gebruiken min of meer dezelfde methode, het is een prachtige vogel, maar wel een exoot, die uit het dierenpark Planckendael ontsnapt is. Van nature leven rode ibissen in mangroves en moerasbossen langs de oostkusten van Zuid-Amerika.

Sinds begin augustus is de najaarstrek van kleine zilverreiger volop bezig. Ze zijn op doortocht naar Zuid-Europa en Afrika en maken soms een lange tussenstop in de Lage Landen. Men kan kleine zilverreigers van grote zilverreigers onderscheiden door het kleinere formaat en opvallend gele tenen.

Lepelaar, kleine zilverreiger en rode ibis foto: Jan Ledeganck

Zeehonden in onze rivieren

Waarnemingen van zeehonden in onze rivieren zijn geen zeldzaamheid meer. Meestal zijn het waarnemingen van gewone zeehond, waarnemingen van grijze zeehond zijn veel zeldzamer. Voor niet-kenners is het onderscheid tussen beide soorten niet zo makkelijk te maken. Meestal wordt een waarneming dan ook als zeehond spec. in www.waarnemingen ingevoerd.

De dieren die in de Rupel en de Schelde worden waargenomen zijn afkomstig van de populatie in de Westerschelde. De dieren zwemmen met het getij mee en kunnen op die manier op korte tijd grote afstanden afleggen. Voedsel is ook geen probleem, door de betere waterkwaliteit is er voldoende vis in de Rupel en Schelde aanwezig. Het aantal zeehonden in de Westerschelde is de afgelopen jaren dan ook flink gestegen.

Zondag 16 augustus waren er 2 waarnemingen van gewone zeehond, waarschijnlijk van hetzelfde dier.

Om 8u45 werd een opname gemaakt van een rustend dier op een slikplaat langs de Schelde ter hoogte van Weert en een klein uur later zag veervrouw Sandra een zeehond smullen van een pas gevangen vis in de Rupel ter hoogte van het veer Schelle/Wintam. RTV, de regionale televisie voor de regio Mechelen/Klein-Brabant vond de waarnemingen zo interessant dat er een nieuwsitem aan gewijd werd.

Gewone zeehond – foto: Fons Van den heuvel

Wandeltip: Hellegat - Noeveren - Walenhoek

Deze Wandeltip volgt grotendeels het traject van de Klinkkaartroute, in 2015 gekozen als mooiste wandeling van de provincie Antwerpen. Tijdens deze wandeling zet je letterlijk een stap terug in de tijd. Hellegat is een wijk gebouwd op en rond de steenbakkerijen. Als je goed oplet zie je hier nog enkele restanten van dat verleden. Helemaal anders is het gevoel in de wijk Noeveren, met een beetje verbeelding zie je de arbeiders: mannen, vrouwen en kinderen nog aan het werk in de steenovens en droogloodsen.

In Walenhoek loop je letterlijk op dat verleden, met restanten van bakstenen onder je voeten. Nu, bijna een halve eeuw na de teloorgang van de steenfabrieken, wandel je er door een prachtig stuk natuur.

Wandeltip
Hellegat
Noeveren
Walenhoek

1. De wandeling start aan Natuur.huis de Paardenstal. In dit gebouw werden vroeger de paarden gestald die in steenbakkerij Gebroeders De Neef wagonnetjes met klei en stenen moesten voorttrekken. De voorbije jaren werd door vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek hard gewerkt om het Natuur.huis steeds mooier te maken. Zo kreeg de binnenruimte op het niveau van de vroegere kleiput, waarin enkele oude paardenboxen bewaard werden, een nieuwe functie als een natuur-educatieve ruimte waar burens, wandelaars en natuurliefhebbers welkom zijn. Ouders en grootouders met hun kinderen en kleinkinderen zijn eveneens welkom. In het Natuur.huis kunnen ze een schouderzakje lenen, met daarin een tip voor een wandeling in Walenhoek, en een aantal weet- en doe-opdrachtjes.

De oude paardenboxen kregen allen een educatieve functie en in de oude voederbakken worden voorwerpen, ergens gevonden in de natuur tentoongesteld. Tijdens je bezoek kan je in de cafetaria genieten van een streekbiertje of een tas koffie of thee.

Kijk ook even rond in de omgeving van het Natuur.huis, met de bijzonder mooi gerestaureerde tunnelfront en –muur als één van de blikvangers van het project om de oude steenbakkerstunnels een nieuw leven te geven. Kijk daar ook even omhoog, naar de hoge gevel van het Natuur.huis en het gouden paard van Street-Artkunstenaar DZIA. Een ode aan de vele trekpaarden, ooit tewerkgesteld in de steenbakkerijen in de Rupelstreek.

2. Wandel daarna in de richting van de kleine rotonde en vervolgens door de tunnel onder de Boomsestraat. Vooraleer je kijkpunt 2 bereikt, wandel je voorbij de kerk van Hellegat. In 1993 werd op de zolder van de kerk door vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek een nestkast voor kerkuil gebouwd, sindsdien is deze prachtige nachtroofvogel er een vaste bewoner. Een brugje over de Boom/Nielse Scheibek vormt de grens tussen beide gemeenten. Rechts van het brugje loopt de beek over in een spaarbekken, nu een kleine natuuroase. Op warme zomeravonden is dit een superbe plaats om vleermuizen te spotten.

3. Let even op, de woningen rechts van je hebben geen deur aan de straatzijde! De voordeur bevindt zich in het steegje achteraan de huisjes. Dergelijke steegjes kregen in de volksmond de naam mee Averechtse root omdat ze met hun achterzijde naar de straat gericht stonden. Het struweel aan de overkant van de straat wordt voornamelijk gedomineerd door hoog opgeschoten schietwilgen, met onderaan boswilgen.

4. In deze tussendoorwegjes ontmoet je enkele leuke natuurplekjes, en als je goed oplet hoor je ongetwijfeld enkele tsijslpende huismussen. Ooit waren huismussen alomtegenwoordig in onze dorpen en steden, overal was hun getsjilp te horen. De laatste jaren zijn hun aantallen echter flink gedaald. Heb je wat tijd over, dan kan je hier verder wandelen tot bij

het Steenbakkerijmuseum EMABB, daar werd recent een groot renovatieproject gestart, met een herstel van de oude ringoven, de oude schrijnwerkerij en zelfs van de hoge schouw.

5. Hellegat en Noeveren bezoeken zonder de Rupel te zien zou een gemiste kans zijn, de rivier was en is immers het kloppende hart van de streek. Langs de rivier bloeide ooit het economische leven: brouwerijen, maalderijen, scheepswerven en de los- en laadkades van de steenbakkerijen. Afvalwaterzuivering bestond nog niet en ruim een eeuw lang was de Rupel een dode rivier. De voorbije jaren onderging de Rupel een echte metamorfose, momenteel zwemmen er opnieuw een 30-tal vissoorten in de rivier. In deze periode van het jaar zijn de overwinterende watervogels het meest opvallend, met vooral de mooie wintertalingen. Hun schrille fluitgeluidjes zijn onmiskenbaar, andere overwinterende watervogels zijn wilde eend, krakeend en pijlstaart. In de hoge silo's aan de overkant van de rivier woont sinds enkele jaren een paartje slechtvalken. Met een beetje geluk kan je misschien één van deze prachtige roofvogels bekijken.

6. In het kader van het project Buitengewone plekjes kreeg dit kleine bosje eertijds een opknappbeurt, met een kronkelwandelpad er doorheen waarvan de ingangen gemarkeerd werden met gevlochten wilgenpoorten, binnin werd een takkenscherm gebouwd, om een

Tunnel 40 bij Natuur.huis de Paardenstal – foto: Erik De Keersmaecker

Man huismus – foto: Fons Van den heuvel

groene tunnel te creëren.

7. Via een tunnel onder de Boomsestraat bereik je Walenhoek, het struweel vlak voor je is een prima woonplaats voor een rijtje bosvogels. In deze periode van het jaar is het stil in het bos. Boomkruiper, merel, vink en winterkoning zijn jaarrond aanwezig, net zoals het roodborstje, één van de weinige vogels waarvan het gezang nu te horen is. Op weg naar kijkpunt 8 heb je kans op een ontmoeting met enkele Gallowayrunderen, die dieren zorgen ervoor dat het struweel in Walenhoek min of meer open blijft, dat is een bonus voor de biodiversiteit in het bos.

8. Dit is één van de leukste plekjes in Walenhoek om dagvlinders te bekijken, mits een mooie nazomer heb je nog steeds een kans om enkele atalanta's en dagpauwogen te bekijken. Rechts van het pad kijk je naar enkele hoge populieren, hier bouwden buidelmeeesjes in 1993 hun hangnesten hoog in de bomen. De invasie van buidelmeeesjes duurde enkele jaren en daarna waren ze weer verdwenen. In één van de voederbakken in het Natuur.huis wordt zo'n hangnestje bewaard.

Buidelmeees – onbekende fotograaf

9. Hier heb je een mooi zicht op enkele vijvers van Walenhoek. Fuut, kuifeend, tafeleend, wilde eend, meerkoet en waterhoentje zijn hier het ganse jaar aanwezig. Met wat geluk ontdek je misschien ook enkele krakeenden of slobeenden.

10. Om rustzones te creëren werd een smalle dijk, op voorstel van Natuurpunt, door het ANB deels weggegraven. Rietkragen en struweel wisselen elkaar af, ideaal voor rietvogels. De stilte in de rietkragen wordt af en toe onderbroken door de explosieve zang van Cetti's zanger. Deze kleine rietvogel is een nieuwkomer, die je ook tijdens de herfst- en wintermaanden kan horen.

Lengte wandeling: 7,6 km

Start

Natuur.huis de Paardenstal, Boomsestraat 221 Niel-Hellegat, ook bereikbaar via het achterwegje achter de huizen aan de Boomsestraat, tegenover huisnummer 266 de wegwijzers volgen richting het Natuur.huis. Met de fiets volg je vanaf de Rupeldijk de wegwijzers naar het Natuur.huis.

Toegankelijkheid

Het hele jaar door op de paden. Stevige schoenen zijn een aanrader, na een lange regenperiode zijn laarzen een aanrader. Sommige paden zijn moeilijk toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Wandelaars met hun honden aan de leiband zijn welkom.

Openbaar vervoer

De Lijn: lijn 290 – Boomsestraat (halte Struyfstraat), tegenover Natuur.huis de Paardenstal

Parking

Parking Boomsestraat, tegenover huisnummer 268 – op 200m van de Paardenstal
Parking Boomsestraat, tegenover ALVO

Eten en drinken

Café De Koophandel Noeveren
Café In den D'Rupel, Steenbakkerijen
Eetcafé's centrum Boom en Niel

Tip

Deze wandeling volgt grotendeels het traject van de Klinkaartroute, op een steenworp van het verleden. Wandelbrochure verkrijgbaar bij Toerisme Rupelstreek en in Natuur.huis de Paardenstal.

Openingsuren Natuur.huis de Paardenstal

van oktober tot april, enkel de eerste zondag van de maand, van 13u tot 17u
op afspraak of tijdens activiteiten van Natuurpunt: info@natuurpuntrupelstreek.be

Tekst: Erik De Keersmaecker, Wandelbrochure Klinkaartroute
Foto's: Erik De Keersmaecker, Fons Van den heuvel
Info: : info@natuurpuntrupelstreek.be

Steenbakkerstunnels herontdekt tijdens de Open Monumentendag 2020

In nauwelijks enkele weken tijd was Natuur.huis de Paardenstal het decor voor 2 memorabele momenten. Een persmoment op vrijdag 28 augustus en Open Monumentendag op zondag 13 september. Het thema van beide momenten was de oude steenbakkerstunnels, met tunnel 40 naast Natuur.huis de Paardenstal als één van de blikvangers. Tijdens het persmoment mochten we de deputés van provincie Antwerpen Ludwig Caluwé en Jan De Haes, schepen Eddy Soetewey van gemeente Niel en vele partners verwelkomen, daarbij ook Cindy Schaerlaeken van het bedrijf Cummins uit gemeente Rumst. Dankzij sponsoring van dit bedrijf konden we heel wat projecten realiseren. Het thema van het persmoment waren de meer dan 50 historische tunnels die in de 19de en 20ste eeuw in de Rupelstreek door de steenbakkers gebouwd werden.

Open Monumentendag 2020 bij Natuur.huis de Paardenstal – foto: Hilde Depaepe

Steenbakkerstunnels herontdekt

Deze tunnels, waarvan de oudste ruim 150 jaar oud zijn, werden onder de hoofdwegen gebouwd om een verbinding te maken tussen de steenfabrieken, langs de oevers van de Rupel of Schelde en de droogloodsen en kleiputten aan de andere kant van de straat. De tunnels onder de Callebeekstraat in Hemiksem, de Boomsestraat en de spoorweg in Niel, de Nielsestraat, Kapelstraat en Bosstraat in Boom en de Kapelstraat en de polder in Terhagen schetsen een uniek beeld van het industriële verleden van onze streek. Bij vele tunnels zijn bovengronds nog de muurtjes langsheen de straat bewaard gebleven, zodat ze herkenbaar zijn, al zijn vele van die muurtjes eerder onopvallend. Oorspronkelijk liep door de oudste tunnels een waterkanaal, zodat men met vloten de klei en stenen kon transporteren. Daarna werden in de tunnels smalsporen aangelegd, zodat men met door paarden getrokken wagonnetjes materialen kon transporteren, in een latere fase werden de paarden vervangen door kleine locomotiefjes.

Strategisch project Gebiedsprogramma Rupelstreek

Het verhaal van de oude steenbakkerstunnels werd in 2017 heropgestart in het kader van het strategisch project Gebiedsprogramma Rupelstreek, met als resultaat een eindnota van Studiegroep Omgeving met als doel om de tunnels te restaureren of te renoveren, maar vooral ook door ze terug

Plaatsen oude kleikar voor tunnel 40 – foto: Erik De Keersmaecker

een functie te geven en ze indien mogelijk te heropenen. Uit de studie bleek tevens dat een aantal tunnels mogelijk geschikt zouden zijn om ingericht te worden als overwinteringsplaats voor vleermuizen.

Persmoment bij Natuur.huis de Paardenstal

Voorafgaand aan het persmoment op vrijdag 28 augustus werd door vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek nog hard gewerkt om een oude gerenoveerde kleikar op 2 rails

voor het mooi gerenoveerde tunnelfront te plaatsen. Deze kleikar werd tijdens de herfst van 2018 letterlijk uit de grond gegraven in het natuurgebied Kleiputten Terhagen. Ze stak wellicht meer dan 30 jaar in de grond en bij het opgraven bleek dat de wielen nog perfect konden draaien, alsof ze heel de tijd prima onderhouden waren. De kleikar werd gezandstraald, geschilderd en op de kar hebben we een stevige houten constructie gebouwd. De rails waarop de kar geplaatst werd, werden eveneens uitgegraven in het natuurgebied Kleiputten Terhagen.

Open Monumentendag 2020

Zondag 13 september was het opnieuw vollen bak bij het Natuur.huis tijdens de Open Monumentendag 2020, een mooie samenwerking tussen provincie Antwerpen, gemeente Niel, Toerisme Rupelstreek, Regionaal Landschap Rivierenland en Natuurpunt Rupelstreek. Meer dan 170 mensen schreven zich in om in bubbels van telkens 10 personen een wandeling te maken in het natuurgebied Walenhoek en door de oude steenbakkerswijken Noeveren en Hellegat.

Met vertrek en een info-moment over de steenbakkerstunnels aan Natuur.huis de Paardenstal en onderweg stops aan verschillende infostands, onder meer een stand van de Vlaamse Monumentenwacht en Natuurpunt Rupelstreek. Bijzonder mooi was ook dat we daar met 15 vrijwilligers aan konden meehelpen.

We kijken dus met veel genoegen terug op deze speciale editie van de Open Monumentendag, waarbij alles Corona-proof moest verlopen. De vele deelnemers, die van overal kwamen, waren uitermate tevreden over deze combinatie van geologie, met de geschiedenis van de Boomse klei, het industrieel erfgoed met de geschie-

denis van de steenbakkerstunnels en restanten van het steenbakkersverleden in de wijken Noeveren en Hellegat. En uiteraard ook Natuur.huis de Paardenstal en de nieuwe natuur in een voormalige kleiput, nu het natuurgebied Walenhoek.

Vleermuizen in de oude steenbakkerstunnels

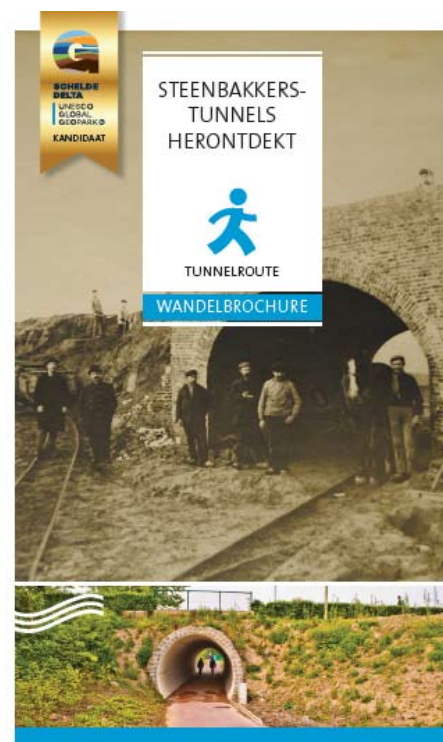
In maart 2018 werd door de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt een studie uitgevoerd in een aantal tunnels, onder meer in Walenhoek, langs de Boomsestraat, Nielsestraat, Kapelstraat en Polder Terhagen naar de aanwezigheid van vleermuizen en eventueel de mogelijkheid om ze in te richten als overwinteringsplaats voor vleermuizen. Zo'n kans mogen we uiteraard niet laten liggen, en samen met Wout en Camilla Willems van Vleermuizenwerkgroep Natuurpunt werden in maart 2019 een 10-tal tunnels geïnventariseerd. Dit bezoek bracht aan het licht, dat momenteel reeds 2 tunnels gebruikt worden door vleermuizen als overwinteringsplaats en dat een 3-tal tunnels, mits de gepaste inrichtingsmaatregelen, interessant kunnen zijn als vleermuizenverblijfplaats. Enkele tunnels werden niet bezocht omdat de bodem te onstabiel en dus onveilig is, mogelijk bieden die tunnels ook mogelijkheden voor overwinterende vleermuizen.

Steenbakkerstunnels herontdekt !

Tijdens de Open Monumentendag 2020 werd ook een nieuwe wandelbrochure voorgesteld, waarbij de steenbakkerstunnels een prominente rol spelen. De totale wandelafstand bedraagt 17 km, maar kan eventueel in 2 deellussen verdeeld worden, met een lus omheen het provinciaal recreatiedomein de Schorre in gemeente Boom en het westen van het dorp Terhagen. En een 2de deelroute waarbij de wijken Noeveren en Hellegat en het natuurgebied Walenhoek centraal staan. De wandeltip in dit Rupel.blad loopt deels gelijk met deze route. Op de cover van de nieuwe wandelbrochure prijkt bijzonder mooi het logo van het Geopark Schelde Delta.

Het gebied van het Geopark Schelde Delta is 5.500 km² groot, omvat 61 gemeenten in Vlaanderen en Nederland en telt 1.500.000 inwoners. De diverse lopen van de Schelde zijn tekenend voor het landschap. En dan zijn er nog de vele karakteristieke elementen: verdrinken dorpen, middeleeuwse bolle akkers, veenwinning, forten, vestingen, linies, kleiputten en dus ook de steenbakkerstunnels.

Elke plek vertelt zijn eigen verhaal en draagt zo bij aan de identiteit van de delta. In het toekomstige Geopark Schelde Delta maken we samen dit verhaal zichtbaar. Wereldwijd zijn er 147 geoparken in 41 landen. Ze hebben elk een eigen type geologie en zijn daarmee uniek in hun soort. Dat geldt ook voor onze eigen Vlaams-Nederlandse Schelde Delta. Alle redenen om vol in te zetten op het verkrijgen van het UNESCO-label.

Op zoek naar vleermuizen in oude tunnels – foto: Erik De Keersmaecker

Huiszwaluwen nog steeds thuis in de Rupelstreek!

In 1995 werd door vrijwilligers van Natuurpunt Rupelstreek gestart met het tellen van bewoonde nesten van huiszwaluwen in de Rupelstreek. Tijdens die eerste tellingen vonden we kolonies in Hemiksem, Schelle, Boom en Rumst. In Hemiksem een kolonie aan de gebouwen van een oude steenfabriek in de Herbekestraat langs de Schelde, in Schelle aan de gebouwen van de elektriciteitscentrale eveneens langs de oevers van de Schelde. In Boom in enkele centrumstraten en aan de gebouwen van de Provinciale Technische Scholen en in Rumst eveneens in enkele centrumstraten.

In Reet en Niel zijn de huiszwaluwen sinds lang verdwenen, in Reet verdween de laatste kolonie omstreeks 1990, de restanten van afgebrokkelde nesten zijn nog steeds zichtbaar aan een gebouw in de Eikenstraat. In Niel werden de laatste nesten geteld in 1995, aan gebouwen op de Heideplaats en de Antwerpsestraat.

Huiszwaluwen zijn insecteneters, die al vliegend gevangen worden. En laat dat nu net de reden zijn van een dramatische achtergang van het aantal zwaluwen in de periode 1970-1995, naar schatting een daling met ongeveer 70 %. Inmiddels kennen we de voornaamste reden van die enorme achtergang. Het verdwijnen van insecten door het gebruik van het landbouwgif DDT. Dit vergif is gelukkig reeds lang verboden. Sindsdien is er een gestaag herstel van de populatie huiszwaluwen. Een andere oorzaak van de achtergang van het aantal zwaluwen is het verwijderen en uitsteken van nesten. Sommige mensen willen immers geen vogelpoep op hun stoep.

Van nature bouwen huiszwaluwen hun nesten onder dakgoten en overstekende dakranden, met hun snavel scheppen ze brokjes modder op van slikplaten en plasjes. Die brokjes worden aan elkaar gekleefd met hun speeksel en zo ontstaat een komvormig nestje, met enkel een kleine, smalle opening bovenaan het nest. De klei of leem die ze gebruiken moet van goede kwaliteit zijn, anders bestaat de kans dat het nest tijdens de broedperiode uit elkaar brokkelt en de eieren of jongen op de grond terecht komen. Nesten van huiszwaluwen zijn dan ook makkelijk herkenbaar en restanten van nesten blijven lang als een kleine halve cirkel zichtbaar. Huiszwaluwen kunnen dus tamelijk eenvoudig geteld worden door de dakgoten af te speuren in straten en pleinen waar ze rondvliegen.

De achteruitgang van het aantal broedparen was een goede reden om in 2005 in gemeenten Rumst en Boom projecten op te starten voor huiszwaluwen. In de centrumstraten van beide gemeenten gingen vrijwilligers van Natuurpunt op stap om huis aan huis aan te bellen en aan bewoners te vragen of er kunstnesten met daaronder poeplankjes onder hun dakgoten mochten geplaatst worden. Met succes, dankzij een intense samenwerking met gemeente Rumst en later ook met de hulp van Regionaal Landschap Rivierenland wonen er nu weer meer dan 60 paartjes huiszwaluwen, voornamelijk in de centrumstraten, maar ook steeds meer in de buurstraten.

Aan de gebouwen van de Provinciale Technische scholen in Boom werden 30 kunstnesten met poeplankjes geplaatst, ook daar is er nu een stabiele kolonie met dit jaar 27 nesten. In gemeente Hemiksem een gelijkaardig verhaal, aan gebouwen in de Herbekestraat werden 24 kunstnesten geplaatst, dit jaar goed voor 20 bewoonde nesten.

In gemeente Schelle haalt de kolonie aan de gebouwen van de oude Electrabelcentrale opnieuw een bijzonder goed resultaat met 62 nesten. Bij de eerste telling in 1995 vonden we daar amper 8 nesten, dat aantal bleef constant tot 2003, toen het aantal nesten verdubbelde tot 16 nesten. Om een jaar later opnieuw te verdubbelen naar 32 nesten. En in 2011 zelfs te

stijgen naar 75 nesten, daar het hoogste aantal nesten ooit geteld. Sinds 2012 tot op heden blijft het aantal vrij constant op ongeveer 60 nesten.

Met de vroegere eigenaar Electrabel en ook met de huidige eigenaar werden goede afspraken gemaakt voor het behoud van deze kolonie. Zoals tijdens de lente van 2009, toen alle ramen van de grote machinehal moesten vervangen worden, met in de hoeken van die ramen nesten van huiszwaluwen. Het vervangen van de ramen werd toen uitgesteld tot na de broedperiode, toen de zwaluwen naar Afrika vertrokken waren. Hetzelfde gebeurde met de huidige eigenaar van de oude Electrabelcentrale, waarbij afspraken gemaakt werden om het reinigen van de ramen uit te stellen tot het moment dat de zwaluwen vertrokken zijn naar de overwinteringsgebieden.

De huiszwaluwen aan de gebouwen van de oude Electrabelcentrale hebben dus goede troeven voor de toekomst. Jagen doen ze volop op vliegende insecten boven waterrijke gebieden in de omgeving, of aan de overkant van de Rupel en de Schelde. Jagende huiszwaluwen, maar ook boerenzwaluwen en oeverzwaluwen kunnen van april tot midden oktober goed bekeken worden boven de plassen van het vogelrijke Noordelijk eiland aan de overkant van de Rupel. Het heen en weer tochtje met de veerboot Schelle/Wintam is een aangenaam toemaatje.

Tekst: Erik De Keersmaecker

Kunstnest huiszwaluwen – foto: Steven Roels

Huiszwaluw met brokje modder – foto: Fons Van den heuvel

In 2019 plaatste Natuurpunt Aartselaar in samenwerking met de gemeente een groot insectenhotel aan de molen in Aartselaar. De gemeente legde voor het "hotel" een wilde bloemenweide aan, een ideale leefwereld voor de bijtjes op zoek naar nectar.

Na een jaar was er nood aan verdere afwerking en een grote "lente-poets".

2020 moest daarom in onze Natuurpuntafdeling een jaar worden met speciale aandacht voor de "wilde" of solitaire bijen. We planden in maart een lesavond in d' Open plek met Jos Daniëls en een kindernamiddag om het hotel terug op te smukken en met een geleid bezoek aan de molen.

Een tweede kindernamiddag rond bijtjes was voorzien in juni in het Sportcentrum.

Lady Corona besliste er anders over. Al onze activiteiten met en voor onze leden en belangstellenden dienden jammer genoeg geannuleerd te worden.

Maar de bijtjes trekken zich van Corona niets aan. De lente en zomer vertoetelden hen bovendien met heerlijk weer, zodat het een en al gezoem en drukte was rond het hotel.

Om hen een handje te helpen, hebben we zelf het hotel gefatsoeneerd en zoveel mogelijk nestgelegenheden voor de nuttige diertjes gecreëerd.

Maar alle kinderen en volwassenen die het hotel bezoeken, hebben recht op meer info over de wilde bijen.

In het voorjaar hebben we dan ook naarstig gewerkt aan de opmaak van een mooi en groot informatiebord. Naast info over het bijenleven is er ook een leuke kinderopdracht te vinden op het bord.

Begin juli hebben we het bord bevestigd aan het hotel. Ga zeker eens een kijkje nemen!

... en ook bijengegons in de tuin van Woonzorgcentrum Zonnewende

In het julinummer van Rupel.blad vertelden we al dat we in samenwerking met Gezinsbond Aartselaar 5 kleine bijenhotelletjes ophingen in de binnentuin van WZC Zonnewende.

Bij een controle half augustus bleken dat daar inderdaad al verschillende bijtjes hun hotelkamer in bezit genomen hebben.

Om aan de bewoners van het Woonzorgcentrum wat meer informatie te geven over wilde bijen (Nee lieve mensen, ze zijn echt niet gevaarlijk!), hebben we ook daar half augustus een kleiner formaat van een informatiebord voor opgesteld en opgehangen.

Natuur.kalender 2021

Onze nieuwe kalender is nu verkrijgbaar!

Laat je elke maand verrassen door de allermooiste natuurbeelden. De Natuurpunt kalender 2021 is weerom een verzameling van 13 adembenemende natuurfoto's van bekende natuur- en landschapsfotografen. Uitzicht: 12 recto-verso bladen, 20 cm x 30 cm. Opegevouwen staat bovenaan telkens een foto, de onderzijde bestaat uit de kalender-gegevens en bevat voldoende schrijfruimtes. De bladen zijn aan elkaar gehecht met een ringsysteem.

Voor 10 euro heb je een jaar lang elke maand een nieuwe mooie foto aan je muur.

Te bestellen bij:

- Natuurpunt Aartselaar: door storting op rekening BE07 5230 8080 0166. Gratis levering, voor zover je woonachtig bent in Aartselaar
- Natuurpunt Rupelstreek: door storting op rekening BE70 0013 5986 4925. Gratis levering voor zover je woonachtig bent in de Rupelstreek.

Met de aankoop heb je niet alleen een steuntje voor het geheugen, maar je ondersteunt ook Natuurpuntprojecten in je buurt.

En ... ook leuk als een Kerst- of Nieuwjaarscadeautje!

BERMINVENTARISATIE

In de lente en in de zomer werden de vooropgestelde 16 bermen telkens geïnventariseerd.

Door de (vervelende) Coronatoestanden kon enkel een individuele inventarisatie doorgaan.

Dit beperkt natuurlijk het waarnemingsvermogen....

Veel paar ogen zien uiteindelijk meer dan twee paar...

Toch werd intensief waargenomen door Alain Pieters en door mezelf. Wij bezochten alle bermen meermaals (individueel) en brachten de resultaten samen.

Wat opvalt is het grote aantal plantensoorten dat we nu vonden in vergelijking met 2005. Tot nu toe werden er 272 verschillende plantensoorten waargenomen...

Uiteraard hebben een grotere ervaring en moderne hulpmiddelen hier mee te maken...

Het gemiddelde van de gevonden planten in alle bermen samen liep op van 48,5 (in 2005) naar (voorlopig) 77,6 (in 2020).

Uitloper is de berm aan het Cleydael (noordzijde) die van 66 naar 117 gevonden soorten gegaan is.

Bij het nauwkeurig inventariseren komen leuke dingen naar boven. Zo werden 'Klein liefdegras', 'Harig vingergras', 'Rapunzelklokje', 'Hemelsleutel' en nog vele andere "raar klinkende" planten gevonden.

Gele kamille, Duifkruid en Vijfdelig kaasjeskruid staan dan weer op de lijst van zeldzame planten.

Rapunzelklokje

Brede wespenorchis

Korenbloem

Het succes van de lente- en van de zomerinventarisatie is geslaagd te noemen!!! We hopen ook in de herfst nog veel nieuwe vondsten te doen...!!!

Tekst en foto's: Ronny Verelst

Natuur in het hart!

In 2021 zal Natuurpunt 20 jaar bestaan. Een uitgelezen moment om in deze veranderende wereld met vele uitdagingen naar natuurbehoud en klimaat vooruit te kijken.

Het toekomsttraject - Natuur in het hart

Vlaanderen, en bij uitbreiding de wereld, staat voor een beslissend decennium wat natuurbehoud en -herstel betreft. De biodiversiteit gaat nog steeds achteruit en er komen heel wat veranderingen aan: klimaatverandering, energietransitie, landbouwtransitie, bevolkingstoename, verstedelijking enzovoort.

Daarom startte Natuurpunt in 2020 - met enig uitstel vanwege corona - een traject om een heldere, gedeelde en doelgerichte toekomstvisie uit te werken voor een Vlaanderen in harmonie met de natuur in 2050.

Natuurpunt wil nadenken hoe ons landschap er dan zou kunnen uitzien en ervoor kiezen om natuur terug in ons hart en in het hart van de samenleving te plaatsen, zowel op land als in zee.

Natuurpunt creëert zo een toekomstbeeld van Vlaanderen waarin de natuur hersteld is en ze samenwerkt met natuur om allerlei uitdagingen zoals klimaatverandering het hoofd te bieden. Zo'n toekomstbeeld verbindt, enthousiasmeert en motiveert om met veel ambitie de versnelling hoger te schakelen die nodig is om de biodiversiteitscrisis aan te pakken.

De voorbije maanden werden al ideeën bijengesprokkeld en in oktober vergaderen werkgroepen om boeiende thema's verder uit te diepen. Iedereen kan mee denken en een inbreng hebben! Heb je een interessante expertise of een grote motivatie om aan deze werkgroepen deel te nemen, schrijf dan zeker in via www.natuurinhethart.be

Natuurpunt Aartselaar participeerde reeds en organiseerde intern een "tijd-voor-natuur-babbel".

Voor kinderen, ouders en grootouders

Verken het Cleydaelbos in je gezinsbubbel!

Een kinder-doe-tocht op zoek naar Kraakje, de eekhoorn.

Natuurpunt Aartselaar ontwierp, met ondersteuning van Bibliotheek Aartselaar en het Agentschap voor Natuur en Bos, een doe-rugzak voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Zij kunnen samen met hun ouders/grootouders/... op verkenning vanaf de parking van het Cleydaelbos, Zinkvalstraat (tegenover kasteel Cleydael), Aartselaar.

2020 is een wel heel speciaal jaar. Corona doet ons op een andere wijze leven. Maar gelukkig waren de lente en de zomer onze gezinnen welgezind. De zon liet zich van haar mooiste zijde zien, de natuur in al zijn pracht werd ontdekt door heel veel mensen. En nu is het herfst. Toch weer een prachtig seizoen om een frisse neus te halen in gezinsverband.

Tijdens een genummerde wandeling van ca 2,5 km leren kinderen (en hun ouders/grootouders) op een speelse manier de natuur in het Cleydaelbos ontdekken: heel veel leuke opdrachten, een kompas, loepepotje, zoekkaarten, ... helpen hen daarbij.

Het thema "Herfst" kan gewandeld worden van 1 oktober tot aan de kerstvakantie! We kozen voor telkens een specifieke rugzak per seizoen.

De rugzak kan ontleend worden tijdens de openingsuren van de bibliotheek, della Faillelaan 32 Aartselaar en dient uiterlijk na 1 week daar ook weer ingeleverd te worden. Er zijn momenteel 3 rugzakken beschikbaar. Gezien het succes kan reserveren in de bibliotheek nuttig zijn.

Meebrengen: stevige wandelschoenen of laarzen, pen.

Meer info: www.natuuraartselaar.be/doorugzak
of doorugzak@natuuraartselaar.be

24.10

De Reukens

NATUURWERKDAG IN DE REUKENS

De werkgroep Natuurpunt-VELT gaat opnieuw natuurwerken verrichten in de Reukens. De Reukens wordt beheerd door het Agentschap Natuur en Bos (ANB). Maar kleine taken blijven soms wegens personeelsgebrek liggen. Hier

kan vrijwilligerswerk soelaas bieden. Op deze wijze voelen we ons ook meer verbonden met de natuur in onze eigen gemeente.

We gaan alvast het insectenhotel aan de natuurspeeltuin grondig herstellen, de wilgentunnel terug goed invlechten, maaiwerken verrichten en – bij voldoende deelnemers – wilgenopslag verwijderen.

zaterdag 24 oktober, van 9 u tot 12 u

Afspraak aan de picknicktafel langs het Reukenspad. Breng zeker werkhandschoenen mee en mogelijk ook een kleine boom- of handzaag, een bijltje of kapmes en een snoei- of takkenschaar. Wie overweg kan met een lichte kettingzaag én de vereiste veiligheidsuitrusting hiervoor heeft, mag deze ook meebrengen. We zorgen voor een drankje en een hapje tijdens een pauze.

Info en deelname melden bij

Luk Smets – luk.smets@telenet.be - 0477 66 94 32

29.11

Cleydaellaan en Cleydaelbos/Zinkval

"ADOpteER EEN BERM"

ZWERFVUIL OPRUIMACTIE

De Milieuraad van Aartselaar startte in 2010 met de actie "Adopteer een berm".

Natuurpunt Aartselaar sprong natuurlijk op de kar en nam de berm langs de Cleydaellaan en de Zinkval als actieggebied.

In de voorbije jaren hebben de vrijwilligers van Natuurpunt Aartselaar al enkele honderden volle zwerfvuilniszakken gevuld.

Telkens weer opnieuw liggen de bermen er vervuild bij en dus is en blijft deze actie broodnodig, indien we onze gemeente zuiver willen houden...

zondag 29 november, van 10 u tot 11.30 u

Daarom roepen wij iedereen op om mee te komen helpen bij onze zwerfvuilactie...!!!

Afspraak om 10 u op de parking aan Zinkval. Einde ca 11.30 u.

Werkhandschoenen en stevig schoeisel zijn aan te raden.

Deelname melden bij Ronny Verelst – ronnyverelst@telenet.be
0475 58 55 70

26.01

Cultureel Centrum Aartselaar

FILM: DE WILDE STAD

De Wilde Stad schetst een beeld van de stad vanuit een totaal nieuw perspectief, dat van de onopgemerkte inwoners: de vele wilde dieren en planten. Zij wonen tussen bergketens van glas en beton en kilometers rioolbuizen. Voor een groot aantal wilde dieren, bomen en planten zijn onze straten, tunnels, waterwegen en gebouwen van baksteen net zo geschikt en aantrekkelijke als een oerbos of nieuwe wildernis. De stad verdringt of vervangt niet de natuur, het is natuur.

Locatie is de binnenstad van Amsterdam of een uitstapje naar het riool als ondergrondse filmset.

In het kielzog van 's werelds meest succesvolle diersoort, de mens, hebben veel dieren en planten hun leefgebied naar de stad uitgebreid. De meeste mensen wonen in steden. Dat zal alleen maar verder doorgroeien naar 70% van de totale wereldbevolking in 2050. De stad wordt in de toekomst het dominante ecosysteem. De natuur laat zich er niet onder krijgen en past zich aan de veranderende omstandigheden aan. De stad is een urban jungle, een wonderbaarlijk natuurgebied.

"De Wilde Stad" is gedraaid door de makers van de natuurfilm "De Nieuwe Wildernis". Het verhaal wordt verteld door een kat die Abatutu heet.

Een verhaal vol avontuurlijke ontmoetingen tussen mens en dier, waar de mens nu eens niet centraal staat. Een aanrader!

dinsdag 26 januari, om 20 u

Afspraak in het Cultureel Centrum 't Aambeeld, della Faillelaan 34 Aartselaar. **Tickets hier ook verkrijgbaar!**
Inkom: leden van Natuurpunt en Davidsfonds: € 7, niet-leden € 10

Niel

NATUUR.HUIS DE PAARDENSTAL

Natuur.huis de Paardenstal ligt aan de Boomsestraat 221 Niel-Hellegat en is ook bereikbaar via het wegje achter de huizen Boomsestraat, parking inrijden thv huisnummer 266. Of vanaf de Rupeldijk de wandelknooppunten 154 en 153 volgen.

In de periode oktober 2020/april 2021 enkel de eerste zondag van de maand open, telkens van 13u tot 17u
Info: 0486/105.080 of
info@natuurpuntrupelstreek.be

10.10 – 7.11 – 12.12

Schelle/Wintam

VOGELS KIJKEN OP HET NOORDELIJK EILAND

Elke maand maken vrijwilligers van Vogelwerkgroep Rupel een vogelkijkwandeling rond het Noordelijk eiland. De wandelafstand bedraagt 4 km, het tempo is dus laag en men krijgt dan ook ruim de tijd om de vogels te bekijken. **Het aantal deelnemers wordt beperkt, meld dus vooraf je deelname via:**

debacker-vanlinden@telenet.be

zaterdag 10 oktober, 8u50 tot 12u

Parking Tolhuis (Rupeldijk), einde Tolhuisstraat Schelle, veerboot 9u en veerboot terug om 12u.

Volgende datums: 7 november en 12 december

Organisatie: Vogelwerkgroep Rupel

31.10

SCHELLE

FIETSTOCHT VOGELRIJK RIVIERENLAND

In het rivierenland langs de Schelde, Rupel, Nete, Dijle en Zenne leven vele vogels. Stap op je fiets en ontdek met ons de beste plekjes. In deze periode van het jaar zijn het vooral overwinterende watervogels en enkele late doortrekkers, die onze aandacht zullen trekken. We houden stops aan de beste vogelkijkplekken, met op kop Walenhoek, de Kleiputten Terhagen, de slikken langs de Rupel, het Zennegat, Blaasveld Broek, het Broek de Naeyer en het Zuidelijk en Noordelijk eiland. De fietsafstand bedraagt ongeveer 40 km.

zaterdag 31 oktober, 9u30 tot 17u

Parking Tolhuis (Rupeldijk), einde Tolhuisstraat Schelle

Meebrengen: verrekijker, fototoestel, picknick, en aangepaste kledij.

Het aantal deelnemers wordt beperkt, meld dus vooraf je deelname:
info@natuurpuntrupelstreek.be

Organisatie: Vogelwerkgroep Rupel

20.11

Niel

ENTOMOLOGIE – EEN INTRODUCTIE TOT DE INSECTENWERELD

Wie zijn ze? Hoe vind ik ze? Hoe breng ik ze op naam? en hoe fotografeer ik ze?

Spreker is Gie Wijckmans, vrijwilliger Natuurpunt Rupelstreek

De inkom is gratis en het aantal deelnemers wordt beperkt, meld dus vooraf je komst: wyckmansgie@gmail.com

vrijdag 20 november, 20u tot 22u

Natuur.huis de Paardenstal, Boomsestraat 221 Niel-Hellegat

21.11

Boom/Mechelen

VOGELS SPOTTEN AAN HET ZENNEGAT

Samen met vrijwilligers van Vogelwerkgroep Rupel kan je om de 2 maanden een vogelkijkwandeling maken langs de Dijle en omheen het overstromingsgebied Zennegat. Een gebied dat inmiddels uitgegroeid is tot één van de beste vogelkijkgebieden in onze regio. De wandelafstand bedraagt 4 km en de wandeling gaat over goed begaanbare paden. Voor beginnende vogelkijkers stellen we verrekijkers ter beschikking.

zaterdag 21 november, 8u30 tot 12u

Bijeenkomst kerk H.Hart (A12) Antwerpsestraat/Eikenstraat Boom. Vandaar carpoolen we naar de parking café 't Bergsken (Hoge weg 217, Mechelen). Of je kan aansluiten op de parking van café 't Bergsken waar we om 9u starten met de wandeling.

21.11

Niel

DAG VAN DE NATUUR – KNOTWILGEN KNOTTEN

Om knotwilgpoten te oogsten voor onze haagplantcampagne Behaag..natuurlijk trekken we dit jaar naar een weiland langs de Wullebeek op de grens van Niel en Schelle. We hopen er een 10-tal knotwilgen te knotten. De mooie rechte takken worden apart gehouden en te koop aangeboden tijdens de campagne Behaag..natuurlijk 2020.

zaterdag 21 november, 9u tot 13u

Broeklei Niel, bereikbaar door rechts van het WZC Maria Boodschap de Broeklei in te rijden. Kom je via de Rupeldijk, rij daar in de richting van de Broeklei.

Meebrengen: stevige werkhandschoenen en veel goesting!

Info: info@natuurpuntrupelstreek.be

27.11

Boom/Niel/Schelle

BEHAAG..NATUURLIJK!

Vrijdag 27 november, ophalen pakketten

- Boom (15u – 16u30) Ecohuis 't Kleibrood 's Herenbaan 129
- Niel (11u – 13u), Gemeentemagazijn, Volkenbondstraat 78
- Schelle (15u – 16u30) gemeentehuis Schelle, parking inrijden via Leopoldstraat

28.11

Hemiksem/Terhagen

BEHAAG..NATUURLIJK!

Zaterdag 28 november, ophalen pakketten

- Hemiksem (10u30 – 12u), Parking Depot Deluxe Nijverheidsstraat 27
- Terhagen-Rumst (12u – 15u), Technisch Centrum, Korte Veerstraat 43

Kievit – foto: Fons Van den heuvel

Sleedoorn – foto: Fons Van den heuvel

05.12

Schelle

WINTERSNOEI APPELAARS EN PERELAARS IN KELDERIJLEI

Om fruitbomen, zowel hoogstam, halfstam als laagstam, optimaal te verzorgen is een regelmatige vormsnoei zeker geen overbodige luxe. Deze snoeies biedt je de kans om met een deskundige begeleiding een snoeies mee te maken. Vanzelfsprekend zullen we werken met inschrijvingen en handhaven we de voorschriften die op dat moment zullen gelden. Onze lesgever is Marcel Vermeir, die ons al jaren vertrouwd tracht te maken met de wonderde wereld van het snoeien!

Inschrijven kan je door het juiste bedrag te storten op BE41 9799 6588 7710 van Velt Zuid-Antwerpen en dit liefst voor 28/11/2020. **Het aantal inschrijvingen wordt beperkt tot het op dat moment toegelaten max. aantal deelnemers.**

zaterdag 5 december, 14u tot 16u

Natuurgebied Kelderijlei, bereikbaar via de Steenwinkelstraat Schelle, ter hoogte van huisnummer 132 Kelderijlei inrijden tot aan slagboom.

Bijdrage Velt- en Natuurpunt-leden: 3 euro, niet-leden: 5 euro.

Elke fruitliefhebber is welkom op deze snoeilessen!

Voor meer info: Francis Mertens, tel 03/887.15.24

zaterdag 12 december, 13u30 tot 16u30

veersteiger Callebeek, einde Callebeekstraat Hemiksem

Parkeren kan in de Callebeekstraat of Scheldestraat. De veerboot vertrekt stipt om 13u45!

Op de veerboot is het dragen van een mondmasker verplicht.

Meebrengen: verrekijker, eventueel telescoop, vogelgids, stevige wandelschoenen.

Het aantal deelnemers wordt beperkt, meld dus vooraf je deelname:

info@natuurpuntrupelstreek.be

Organisatie: Vogelwerkgroep Rupel

18.12

Niel

SPINNEN – ONZE ONMISBARE VRIENDEN

Waar zitten ze, wat doen ze en hoe breng ik ze op naam? Hoe bescherm ik ze, hoe fotografeer ik ze en hoe overwin ik spinnenangst? Spreker is Gie Wijckmans, vrijwilliger Natuurpunt Rupelstreek.

De inkom is gratis en het aantal deelnemers wordt beperkt, **meld dus vooraf je komst: wyckmansgie@gmail.com**

vrijdag 18 december, 20u tot 22u

Natuur.huis de Paardenstal, Boomsestraat 221 Niel-Hellegat

Noteer nu reeds in je agenda!

04.02

Schelle

LEDENAVOND NATUURPUNT RUPELSTREEK

Niemand weet hoe de situatie omtrent Corona op dat moment zal zijn. Wat we wel al weten, dat de ledenavond 2021 geen gewone ledenavond zal zijn. Wat we wel al weten, is dat we vanavond Rudy Vansevenant mogen verwelkomen met enkele bijzonder mooie natuurfotoreportages van de mooiste natuur, ergens op planeet Aarde. Vooraf kijken we terug op onze projecten van 2020 en de vooruitzichten voor 2021.

donderdag 4 februari, 19u30 tot 22u

Parochiezaal de Mikman, Tolhuisstraat Schelle

Meer info in het Rupel.blad januari 2021

27.05

Schelle

FWIET! FWIET!

Fwiet! Fwiet! is de naam van de zeer populaire podcast van Begijn Le Bleu over vogels in de Lage Landen en de passie voor het vogels kijken. Aan de hand van een verencollectie vertelt hij verhalen over een aantal vogelsoorten. Begijn Le Bleu is een gepassioneerd verteller en vogelaar en zijn muze is de natuur. Een avond om niet te missen voor elke natuurliefhebber.

donderdag 27 mei, 20u tot 22u

Tuin Heemmuseum Bysterveld, Peperstraat 48, Schelle

Inkom 6 euro, vooraf tickets kopen is verplicht, via: www.ivebica.be

Via de bibs in Hemiksem en Niel, of de cultuurdienst gemeentehuis Schelle

12.12

Hemiksem/Bazel/Rupelmonde

BIRDWATCHING - WINTERVOGELS IN DE POLDERS VAN RUPELMONDE

Tijdens deze birdwatchtrip gaan we op stap aan de overkant van de Schelde. De veerboot aan het Callebeek is de plaats van afspraak. In korte tijd hebben de polders tussen Bazel en Rupelmonde zich getransformeerd tot een topgebied voor vele vogelsoorten. We wandelen omheen een nieuw schorregebied en vanaf de vroegere Scheldedijk, nu een overlooppdijk hebben we een prachtig zicht op de wetlands, de machtige Schelde en de brede slikplaten aan de in- en uitwateringssluizen. Terugwandelen doen we langs de Rupelmondse kreek en daar brengen we ook een bezoek aan het mooi gerestaureerde Coninxhof. De wandelafstand bedraagt ongeveer 7 km.

Voor kinderen, ouders en grootouders

11.05

Niel

OPROEP VOOR HULPDETECTIVES

Ben jij een goede speurneus en hou je ook van een flinke wandeling in de natuur? Dan hebben we je hulp nodig om mee op speurtocht te gaan en de raadsels rond de bomen in het parkgebied van het WZC Maria Boodschap mee te helpen oplossen. De hoofdinspecties Chris en Kris kunnen alle hulp gebruiken.

Kinderen tussen 6 en 12 jaar zijn welkom, samen met hun ouders of grootouders.

zondag 15 november, van 14u tot 16u

Ridder Berthoutlaan 1 Niel, thv het gemeentehuis, daar is voldoende parkeergelegenheid en zijn er ook enkele fietsenstallingen

Inschrijven: kris.delanoye@gmail.com of chris.deranter@telenet.be

Agenda Rupelstreek

zaterdag 10 oktober, VOGELS KIJKEN NOORDELIJK EILAND

8u50 Parking Tolhuis, Tolhuisstraat Schelle

zaterdag 31 oktober, FIETSTOCHT VOGELRIJK RIVIERENLAND

9u30 Parking Tolhuis, Tolhuisstraat Schelle

vrijdag 20 november, INFO-AVOND ENTOMOLOGIE

20u Natuur.huis de Paardenstal, Boomsestraat 221 Niel

zondag 15 november: OPROEP VOOR HULPDEDECTIVES

14u Ridder Berthoutlaan 1 Niel

zaterdag 21 november, VOGELS SPOTTEN ZENNEGAT

8u30 kerk H.Hart (A12) Antwerpsestraat/Eikenstraat Boom

zaterdag 21 november, KNOTWILGEN KNOTTEN

9u Broeklei Niel

vrijdag 27 november, BEHAAG..NATUURLIJK - bedeling

-Boom (15u – 16u30) Ecohuis 't Kleibrood 's Herenbaan 129

-Niel (11u – 13u), Gemeentemagazijn, Volkenbondstraat 78

-Schelle (15u – 16u30) gemeentehuis Schelle, parking inrijden via Leopoldstraat

zaterdag 28 november, BEHAAG..NATUURLIJK - bedeling

-Hemiksem (10u30 – 12u), Parking Depot Deluxe Nijverheidsstraat 27

-Terhagen-Rumst (12u – 15u), Technisch Centrum, Korte Veerstraat 43

zaterdag 5 december, WINTERSNOEI APPEL- EN PERELAARS

14u Natuurgebied Kelderijlei, Steenwinkelstraat Schelle

zaterdag 12 december, Birdwatching POLDERS RUPELMONDE

13u30 veersteiger Callebeek, einde Callebeekstraat Hemiksem

vrijdag 18 december, SPINNEN, ONZE ONMISBARE VRIENDEN

20u Natuur.huis de Paardenstal, Boomsestraat 221 Niel

donderdag 4 februari, LEDENAVOND

19u30 Parochiezaal de Mikman, Tolhuisstraat Schelle

Agenda Aartselaar

Natuurpunt Aartselaar biedt u dit najaar - gezien de Coronamaatregelen - een beperkt buitenprogramma aan. Graag inschrijven! Samen met u hopen we dat we u vanaf 2021 weer met een volwaardig programma kunnen warm maken.

Elke dag mogelijk in herfst, KINDER-DOE-TOCHT

Cleydaelbos, parking Zinkval

zaterdag 24 oktober, NATUURWERKDAG IN DE REUKENS

9u tot 12u picknicktafel Reukenspad

vrijdag 27 november, BEHAAG..NATUURLIJK - bedeling

18u tot 19u30 Technisch Centrum, Oudestraat 8

zondag 29 november, ZWERFVUIL OPRUIMACTIE

10u parking Zinkval.

dinsdag 26 januari, FILM: DE WILDE STAD

20u Cultureel Centrum 't Aambeeld, della Faillelaan 34

*Afvoeren maaisel oude vloeibeemd Rumst door vrijwilligers
Werkgroep Kleiputten Terhagen – foto: Steven Roels*

Maaien oude vloeibeemden

Het maaien en afvoeren van het maaisel in de oude vloeibeemden in de Oude Nete-arm en het Niels Broek zijn jaarlijks weerkerende karweien. Beide taken kosten ons telkens veel zweet en veel trekken en sleuren.

We doen het elke keer opnieuw omdat het restanten zijn van er wat ooit was en dat willen we graag zo houden.

Bloemen- en plantenrijke paradijsjes van het verdwenen boerenland van toen, toen elk weiland en elke akker nog paradijsen waren voor insecten, vlinders en vogels.

Gelukkig hebben we voor het maaien een maaibalk die het meeste werk levert, die machine moet wel gestuurd worden in een ruw landschap en dat zorgt voor bijzonder veel zweet. Het afvoeren van het maaisel zorgt voor extra zweet. Het Corona-verhaal, waaraan we nog niet kunnen ontsnappen, zorgt ervoor dat we voorlopig niet meer op Cummins-medewerkers moeten rekenen om te helpen, we moeten het dus allemaal zelf doen.

Maandag 14 september werd er gemaaid in de oude vloeibeemd in Rumst en zaterdag 19 september werd het maaisel opgeruimd. Dit keer door vrijwilligers van Werkgroep Kleiputten Terhagen. Maandag 21 september werd gestart met het maaien van de oude vloeibeemd in het Niels Broek.